

Maja Lunde

P R Í

B E H

V Č I E L

PRÍBEH
V
VČIEL

MAJA LUNDE

PRÍBEH V VČIEL

Z nórciny preložila
JARMILA CIHOVÁ

slovar

Copyright © 2015, H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) AS
Published by agreement with Oslo Literary Agency
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2018
Translation © Jarmila Cihová 2018
Cover & illustrations by Lenka Šturmankinová

ISBN 978-80-556-2973-5

u. fond
na podporu
umenia

Táto kniha bola preložená vďaka láskavej podpore
nadácie NORLA (Norwegian Literature Abroad).

NORLA
NORWEGIAN LITERATURE ABROAD

This translation has been kindly supported
by NORLA (Norwegian Literature Abroad).

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať
ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými,
ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom
súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne,
bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Linusovi, Jensovi a Jesperovi

tao

Okres 242, Širong, Sečuán, rok 2098

BALANSOVALI SME KAŽDÁ na svojom konári ako veľké vtáky, s plastovým téglikom v jednej ruke a so štetčekom v druhej.

Liezla som nahor pomaly, čo najopatrnejšie. Nešlo mi to, bola som iná ako väčšina ostatných žien v pracovnom tíme, často som robila veľmi prudké pohyby. Chýbala mi jemná motorika a precíznosť. Nebola som na túto prácu stvorená, ale musela som tu byť, deň čo deň dvanásť hodín.

Stromy boli také staré ako ľudia. Konáre, krehké ako sklo, sa pod našou váhou lámali. Opatrne som sa obrátila, aby som ich nepoškodila. Položila som pravú nohu na vetvu o kúsok vyššie a opatrne som vytiahla za ňou ľavú nohu. Konečne som si našla pevnejšiu polohu na prácu, nepohodlnú, ale stabilnú. Odtiaľto som dočiahla aj na kvety na koncoch konárov.

Plastová nádobka bola plná zlatého prášku, starostlivo ho navážili a rozdelili na začiatku pracovného dňa, presne rovnako pre každú. Snažila som sa jemne preniesť neviditeľné množstvo z nádobky na rozkvitnuté stromy. Každý kvietok bolo treba opeliť štetčekom zo slepacích pierok, zo sliepok vyšľachtených práve na tento účel. Pierka z umelých vlákien neboli také vhodné. Testovali ich znova a znova, mali sme na to dosť času, keďže v mojom okrese tradícia ručného opeľovania siahala

viac ako sto rokov do minulosti. Včely zmizli už v osemdesiatych rokoch 20. storočia, dlho pred kolapsom, zahubili ich chemické postreky. O niekoľko rokov neskôr, keď už pesticídy prestali používať, sa včely vrátili, no vtedy sa už opelovalo ručne. Výsledok bol lepší, aj keď bolo na to treba neuveriteľne veľa ľudí, veľa rúk. A potom, keď nastal kolaps, mal môj okres konkurenčnú výhodu. Vyplatilo sa nám, že sme boli najväčším znečisťovateľom. Pokiaľ šlo o znečisťovanie, naša krajina sa ocitla na prvých priečkach svetového rebríčka, a preto sme sa stali poprednou krajinou aj v ručnom opelovaní. Záchrana paradoxom.

Natiahla som sa čo najďalej, no aj tak som nedočiahla na najvyšší kvet. Už som sa takmer vzdala, no vedela som, že ma za to môžu potrestať, a tak som skúsila ešte raz. Ak sme minuli peľ rýchlo, znížili nám mzdu. A zrazili nám, aj keď sme minuli málo. Výsledok našej práce nebolo vidieť. Keď sme na konci dňa zliezli zo stromov, náš denný výkon ukazovali iba krížiky nakreslené červenou kriedou na kmeňoch – ideálne až štyridsať krížikov každý deň. Až keď prišla jeseň, bolo zjavné, kde sa odvieďla dobrá práca. Vtedy sme už však zväčša zabudli, kto opeloval ktorý strom.

Dnes ma prideliť do sadu číslo 748. Koľko ich bolo? To som nevedela. Moja skupina bola jednou zo stoviek. V bežových pracovných šatách sme vyzerali všetky rovnako, podobne ako stromy. A tak blízko jedna druhej ako kvety. Nikdy samy, vždy v húfe, hore, v korunách stromov, alebo keď sme kráčali popri vyjazdených koľajach z jedného sadu do druhého. Iba medzi stenami svojich bytíkov sme mohli byť sami, pár krátkych hodín denne. Inak sa život odohrával tu vonku.

V tichu. Počas práce sme sa nesmeli rozprávať. Bolo iba počuť, ako sa opatrne presúvame z konára na konár, občas sa ozvalo tiché zakašľanie, sem-tam zívnutie a šúchanie rovnošiat o kmene. A zavše zvuk, ktorý sme všetky znenávideli – prasknutie konára, v najhoršom prípade odlomenie. Zlomený konár znamenal menej ovocia a ďalší dôvod na zníženie mzdy.

Inak bolo počuť iba vietor – preháňal sa medzi haluzím, čechrал kvety, prečesával trávu.

Fúkalo z juhu, od lesa. V porovnaní s bielo rozkvitnutými ovocnými stromami, na ktorých ešte nevypučalo lístie, les vyzeral tmavý a di-

voký, ale už o niekoľko týždňov sa zmení na bujnú zelenú stenu. Nikdy sme tam nechodievali, nemali sme tam čo robiť. No teraz sa povrávalo, že aj les vyrúbu kvôli výsadbe ovocných stromov.

Priletela odtiaľ s bzukotom mucha, zriedkavý pohľad. Už niekoľko dní som nevidela ani vtáčika, aj tých ubudlo. Živil sa hmyzom, tým, čo ešte nevyhynul, a hladovali rovnako ako zvyšok sveta.

No zrazu ticho preťal prenikavý zvuk. Píšťalka z veliteľského baraka signalizovala začiatok druhej, poslednej prestávky. V tom okamihu som si uvedomila, ako mi vyschlo v ústach.

Spolu s kolegyňami sme ako masa sklzáli zo stromov na zem. Ostatné ženy sa už začali rozprávať, kakofonický džavot sa spustil ako na povel v okamihu, keď vedeli, že je to dovolené.

Ja som nehovorila nič, pomaly, sústredene som liezla nadol, snažila som sa nezlomiť ani konárik. Zvládla som to. Mala som šťastie. Bola som nemotorná, neobratná a bola som tu už dosť dlho, aby som vedela, že nikdy nenadobudnem potrebnú zručnosť.

Na zemi pri strome stála otlčená kovová fľaša s vodou. Zdvihla som ju a dychtivo som pila. Voda bola vlažná, chutila hliníkom, a pre tú pachuť som vypila menej, ako som potrebovala.

Dvaja chlapci v bielom zo zásobovacieho tímu rozdeľovali recyklovateľné boxy s jedlom, druhým jedlom v ten deň. Sadla som si bokom, chrbtom som sa oprela o kmeň a otvorila škatuľku. Dnes sme mali ryžu s kukuricou. Ochutnala som. Ako zvyčajne, trochu presolená, ochutená umelým čili a sójou. Mäso som už dávno nemala v ústach. Pestovanie krmovín si vyžadovalo priveľa vzácnej pôdy. A veľká časť tradičných krmovín si vyžadovala opeľovanie. Krmoviny neboli hodné našej namáhavej ručnej práce.

Škatuľka bola prázdna, ani som sa nenasýtila. Zdvihla som sa a odniesla ju do zberného koša. Potom som chvíľu cvičila na mieste. Nohy som mala unavené, stuhnuté zo státia na strome v nepohodlných pózach. Brnelo mi v nich, nevedela som telo udržať v pokoji.

Nepomáhalo to. Poobzerala som sa. Nikto z vedenia nedával pozor. Bleskovo som si ľahla, potrebovala som si vystrieť boľavý chrbát.

Na okamih som zavrela oči. Pokúšala som sa nevnímať hlasy ostatných žien. Radšej som sa sústreďovala na to, ako intenzita vravy stúpa

a klesá. Odkiaľ sa v nich berie tá potreba hovoriť jedna cez druhú? Začali s tým už ako mladé dievčatá. Hodina za hodinou skupinových rozhovorov – téma bola vždy najmenším spoločným menovateľom, nikdy sa nešlo naozaj do hĺbky. Možno iba vtedy, ak tá, o ktorej sa hovorilo, nebola prítomná.

Ja som dávala prednosť rozhovoru medzi štyrmi očami. A rovnako rada som bola sama so sebou. V práci často to druhé. A doma som mala Kchuana, manžela. Niežeby sme viedli nejaké dlhé rozhovory, rozhovory nás nespájali. Kchuana zaujímalo, čo bolo tu a teraz, stál oboma nohami na zemi, nehnať sa za vedomosťami alebo vyššími métami. No v jeho náručí som nachádzala pokoj. A mali sme Wei-Wena, trojročného synčeka. Mohli sme sa zhovárať o ňom.

Práve vtedy, keď ma trkotanie žien takmer ukolísalo do spánku, z ničoho nič stíchlo. Ženy zmĺkli.

Posadila som sa. Ostatné z tímu upierali oči na cestu.

Popri koľajach k nám prichádzal sprievod.

Nemali viac ako osem rokov, viacerých z nich som poznala z Wei-Wenovej školy. Všetky v rovnakých pracovných šatách, tých istých syntetických béžových rovnošatách ako my, a blížili sa k nám tak rýchlo, ako im to krátke nôžky dovoľovali. Dvaja dospelí vedúci ich viedli v rade. Jeden vpredu, druhý vzadu. Obaja mali zvučný hlas, bez prestania deti napomínali. Ale neokrikovali ich, rozkazy vydávali s porozumením a so súcitom. Lebo hoci deti si nevedomovali, kam idú, dospelí to vedeli.

Deti kráčali, držiac sa za ruky, nesúrodé páry, najvyššie s najnižšími, veľké dávali pozor na malé. Nezladeným krokom, neorganizovane, ale pevne sa držali, akoby mali zlepené ruky. Možno dostali prísny príkaz, že sa nesmú pustiť.

Pohľady upierali na nás, na stromy. Boli zvedavé, niektoré prižmurovali oči, hlavu naklonili nabok. Akoby tu boli prvý raz, a predsa všetky vyrástli v tomto okrese a nepoznali inú prírodu, len tieto nekonečné rady ovocných stromov v tieni tmavého lesa na juhu. Malé dievčatko s veľkými blízko pri sebe posadenými očami na mňa dlho pozeralo. Niekoľkokrát zažmurkalo, potom potiaholo nosom. Držalo za ruku chudého chlapčeka. Ten si práve bez rozpakov schuti zívól, nezakryl si ústa,

vôbec si neuvedomoval, že to vyzerá, akoby mal v tvári obrovskú dieru. Zívanie nebolo prejavom nudy, na to bol primalý. Bola to únava – nedostatok jedla. Tenké vysoké dievča viedlo za ruku malého chlapčeka. Namáhavo dýchal upchatým nosom, ústa otvorené, chýbali mu dva predné zuby. Vysoké dievča ho ťahalo za sebou, tvár obracalo k slnku, žmúrillo a krčilo nos, no hlavu držalo v tej istej polohe, akoby sa chcelo opáliť či načerpať silu.

Každú jar prichádzali nové deti. Ale bývali vždy také drobné? Nie sú tieto mladšie?

Nie. Mali osem. Ako vždy. Vzdelávanie sa pre ne skončilo. Ak to možno nazvať vzdelávaním... hej, učili sa trochu počítať a písať, inak bola pre ne škola iba formou regulovanej úschovy. Úschovy a prípravy na život vonku. Cvičili ich, aby vedeli pokojne dlho sedieť. *Sedieť pokojne. Nehybne, áno, tak.* A preto dostávali úlohy na rozvoj jemnej motoriky. Od troch rokov plietli koberce. Malé pršteky sa znamenite hodili na prácu s ťažkými vzormi. Presne tak ako boli teraz skvele pripravené na prácu vonku.

Prešli vedľa nás, obrátili sa tvárou dopredu, v ústrety ďalším stromom. A pokračovali k ďalšiemu sadu. Chlapček bez zubov trochu zakopol, vysoké dievča ho pevne držalo, takže nespadol.

Drobce sa nám o chvíľu stratili z očí, utopili sa medzi stromami.

„Kam idú?“ spýtala sa jedna žena z môjho tímu.

„Zrejme na štyridsaťdeviatku alebo päťdesiatku,“ povedala iná. „Tam ešte nikto nezačal robiť.“

Zovrelo mi žalúdok. Nezáležalo na tom, kam idú, do ktorej zóny. Šlo o to, čo budú robiť...

Z veliteľského baraka zaznela písťalka. Znova sme vyliezli na stromy. Srdce mi búšilo, aj keď som sa pohybovala pomaly. Pretože tie deti neboli mladšie. Išlo mi o Wei-Wena... O päť rokov bude mať osem. O krátkych päť rokov príde rad naňho. Pracovité ruky mali najväčšiu hodnotu tu vonku. Malé pršteky už boli vycvičené na túto prácu.

Osemročné deti vonku, deň čo deň, zmeravené telička v korunách stromov. Ani detstvo nebudú mať také ako ja a moji rovesníci, my sme chodili do školy až do pätnástich.

Toto nie je život, ale živorenie.

Ruky sa mi triasli, keď som dvíhala plastovú nádobku so vzácnym práškom. Všetci musíme pracovať, aby sme mali čo jesť, tvrdili nám, musíme dopestovať plodiny, ktoré sami budeme jesť. Všetci musia prispieť, aj deti. Lebo kto potrebuje vzdelanie, keď sa zmenšujú zásoby pšenice? Keď sú prídely každý mesiac nižšie a nižšie? Keď si večer musíme líhať do postele hladní?

Obrátila som sa, aby som dočiahla na kvety za sebou, no tentoraz som urobila rýchly pohyb – zavadila som o konár, ne všimla som si ho, zrazu som stratila rovnováhu a sťažka som sa prevalila na druhú stranu.

A vtedy sa to stalo. Ozvalo sa zapraskanie, ktoré sme tak nenávideli. Zlomil sa konár.

Dozorkyňa pribehla ku mne. Pozrela na strom a bez slova zhodnotila škodu. Niečo si rýchlo poznačila do bloku a odišla.

Konár nebol dlhý ani hrubý, ale vedela som, že všetko, čo som si tento mesiac nadrobila, je preč. Peniaze, ktoré mali ísť do plechovky v kredenci, kam sme dávali každý jüan zarobený navyše.

Nadýchla som sa. Nesmiem na to myslieť. Nezostáva mi iné, iba robiť ďalej. Zdvihla som ruku, ponorila štetček do peľu, opatrne ho zdvihla ku kvetom, prešla som po nich, akoby som bola včela.

Nepozrela som na hodinky. Bolo mi jasné, že by mi to nepomohlo. Vedela som iba, že s každým kvetom, po ktorom som prešla štetčekom, sa aspoň o niečo priblíži večer. A jediná krátka hodina, ktorú som každý deň mohla stráviť so svojím synom. Tá hodina znamenala pre nás všetko, za tú krátku hodinu sa mi možno podarí urobiť niečo dôležité. Zasiať semienko, ktoré mu dá šancu, akú som ja nikdy nemala.

William

Maryville, Hertfordshire, Anglicko 1852

VŠETKO OKOLO MŇA sa žltlo. Nekonečná žltá, žltá nado mnou, podo mnou, okolo mňa. Oslepovala ma. Farba bola reálna, nie iba niečo, čo som si predstavoval, na vine boli brokátové tapety, ktoré moja žena Thilda dala nalepiť na steny, keď sme sa sem pred niekoľkými rokmi presťahovali. Vtedy sme si to mohli dovoliť. Môj obchodík so semenami na hlavnej ulici Maryville prekvtal. Ešte vždy som mal inšpiráciu a bol som presvedčený, že sa mi podarí skĺbiť podnikanie s tým, čo pre mňa skutočne niečo znamená: s prírodovedným výskumom. To však bolo už dávno, dávno predtým ako sme sa stali rodičmi mimoriadne veľkého počtu dcér, a veľmi dávno pred posledným rozhovorom s profesorom Rahmom.

Keby som bol vedel, aké utrpenie mi žlté tapety budú spôsobovať, nikdy by som s nimi nebol súhlasil. Žltej farbe totiž nestačilo, že je na tapetách, či som zavrel oči, alebo ich mal otvorené, stále som tú prekliatu farbu videl. Prenasledovala ma v spánku a nikdy som jej nemohol uniknúť, akoby to bola moja choroba. Trápenie nemalo diagnózu, malo však mnoho mien: skleslosť, sklúčenosť, melanchólia. Aj keď nikto okolo mňa sa neodvážil tie slová vysloviť. Náš rodinný lekár sa tváril, že tomu nerozumie. Používal rozličné medicínske pojmy, hovoril o dyskrázii, poruchách v telesných tekutinách, veľkom množstve čiernej žlče. Na začiatku

mojej choroby skúšal púšťať žilou, potom prostriedky na prečisťovanie, čo zo mňa urobilo bezmocné dojča, no teraz už na to zjavne nemal odvahy. Vzdal sa každej formy liečby, a keď Thilda nadhodila tú tému, iba potriasol hlavou, na jej protesty reagoval ostrým šepotom. Občas som zachytil slovíčka: príliš slabý, nevydržal by to, nepomôže to. V poslednom čase ma navštevoval zriedkavejšie, mohlo to súvisieť s tým, že som bol zdanlivo navždy pripútaný na lôžko.

Bolo popoludnie a dom podo mnou žil. Hlasy dievčat stúpali z dolnej izby nahor, preciedzali sa ako kuchynské výpary cez dlážku a steny. Rozoznal som hlas Dorothey, mojej premúdrenej dvanásťročnej dcéry, čítala z Biblie, no slová cestou ku mne niekde uviazli, akoby Božie posolstvo už ku mne nemohlo preniknúť. Prerušil ju tenký hlások Georgianny a Thilda ju ostro zahriakla. Dorothea čoskoro dočítala a pokračovali ostatné. Martha, Olivia, Elizabeth, Caroline. Ktorá bola ktorá? Nevedel som ich rozlíšiť.

Niektorá z nich sa krátko zasmiala a vo mne znova zaznel Rahmov smiech, smiech, ktorý ukončil náš rozhovor raz a navždy, ako šľahnutie remeňom po chrbte.

Potom povedal niečo Edmund. Hlas mal hlboký, už v ňom nezostalo nič detské. Mal šesťnásť rokov, moje najstaršie dieťa, jediný syn. Vrúčne som si želal, aby som vedel rozoznať slová, aby tu bol so mnou. Možno práve jemu by sa ma podarilo rozveseliť, dať mi silu pozviechať sa, vstať z postele. No nikdy za mnou neprišiel a nevedel som prečo.

Z kuchyne sa ozýval buhot hrncov. Zvuky varenia mi prebrali k životu žalúdok, skrútil sa do uzla. Schúlil som sa do embryonálnej polohy.

Poobzeral som sa. Na tanieri vedľa poloprázdneho krčaha s vodou ležal nedotknutý kus chleba a obschnutý plátok šunky. Kedy som jedol naposledy? Kedy som pil?

Nadvihol som sa, chytil som krčah, voda mi stekala do úst a dolu hrdlom, splachovala chuť staroby. Slaná šunka vyvolávala na jazyku horkastú chuť, chlieb bol tmavý, tuhý. Jedlo sa dostalo do žalúdka a žalúdok sa, vďaka bohu, upokojil.

No aj tak som si nevedel nájsť v posteli polohu. Chrbát som mal jeden obrovský pluzgier a kožu na bedrách celkom tenkú od ležania na boku.

Nepokoj v nohách, mravčenie.
Dom zrazu stíchol. Kam všetci zmizli?
Počul som iba praskanie uhlia v peci.
A zrazu spev. Čisté jasné hlasy zo záhrady.

*Je čas vianočný, vzácný, radostný,
v jasliach leží Boží Syn.*

Vari už budú Vianoce?

V posledných rokoch začali rozličné spevácke skupiny v našom kraji spievať v čase adventu koledy, nie za peniaze alebo dary, ale v duchu Vianoc, len s cieľom potešiť svojho blížneho. Kedysi sa mi to zdalo krásne, páčilo sa mi, ako tie spevy vedeli vo mne zažať svetlo, o ktorom som ani netušil, že ešte existuje. Teraz sa mi to zdalo nekonečne dávno.

Jasné hlasy tiekli ku mne ako voda počas odmäku.

*Záchranca z neba príde po teba,
prišiel, aby vykúpil svet z hriechu vín...*

Položil som nohy na dlážku. Pod chodidlami sa mi zdala nezvyčajne tvrdá. Zrazu som bol znova malé dieťa, bábätko, nohy si ešte nezvykli na tvrdú zem, boli sformované na tanec po prstoch. Tak som si pamätal Edmundove nôžky s vysokým priehlavkom, rovnako mäkké a klenuté dolu ako hore. Držal som ich v rukách, díval som sa na ne a nadchýnal som sa, ako sa človek nadchýna pri prvorodených deťoch. Rozmýšľal som, že budem preňho niečím iným, *budem pre teba niečím iným*, celkom iným, ako bol môj otec pre mňa. A tak som s ním stál, až kým mi ho Thilda nevytrhla pod zámienkou, že mu musí dať piť alebo mu treba vymeniť plienky.

Moje bábätkovské nohy pomaly vykročili smerom k oknu. Každý krok znamenal bolesť. Predo mnou sa otvorila záhrada a tam som ich uvidel.

Všetkých sedem, pretože to nebol nejaký cudzí spevokol z dediny, boli to moje vlastné dcéry.

Tie vyššie štyri boli vzadu, nižšie tri v prvom rade, oblečené do tmavých zimných šiat, vlnených kabátov, ktoré im boli buď úzke, alebo veľké, a mali čoraz viac záplat, zodraté miesta maskovali lacné mašle a vrecká na nezvyčajných miestach. Hnedé, tmavomodré alebo čierne vlnené čepce vrúbené bielou čipkou rámovali zimne bledé, úzke tváričky. Spev im zamrzal vo vzduchu pred tvármi.

Ako pochudli, každá jedna.

Chodníček ukazoval, kadiaľ išli, stopy v hlbokom snehu. Museli sa brodiť až po kolená a určite mali premočenú obuv. Vedel som si predstaviť, ako sa im vlnené pančuchy lepia ma kožu a mráz preniká zo zeme cez tenké podrážky – každá mala iba jeden pár čižiem.

Podišiel som k oknu, čakal som, či v záhrade neuvidím ešte niekoho, nejakých divákov, čo prišli počúvať koledy, Thildu alebo niektorého z našich susedov, ale v záhrade nebol nik. Moje dcéry nespievali pre nikoho vonku. Spievali pre mňa.

*Svetlo z výsosti, prameň milosti,
Kristus Pán sa narodil.*

Všetky pohľady sa upierali na moje okno, ešte ma nezbadali. Stál som v tieni, slnko svietilo na okennú tablu, pravdepodobne videli iba odraz oblohy a stromov.

*Žalmy vďačnosti za dar milosti
podme spievať s anjelmi!*

Podišiel som bližšie.

Štrnásťročná Charlotte, moja najstaršia dcéra, stála celkom vzadu. Spievala celým telom. Hruď sa jej dvíhala a klesala do taktu s tónmi. Možno to bol jej nápad. Vždy rada spievala, celé detstvo si pohmkávala, s hlavou nad úlohami či sklonená pri praní, pohmkávala si melódie, akoby tiché tóny boli súčasťou jej pohybov.

Práve ona ma objavila prvá. Tvár sa jej rozsvietila. Štuchla do Dorothy, ktorá mala dvanásť a bola predčasne vyspelá, tá rýchlo kývla na

Oliviu, o rok mladšiu, a tá sa s doširoka otvorenými očami obrátila k svojej dvojčičke Elizabeth. Tie dve sa napohľad vôbec nepodobali, iba povahou, obidve boli milé a pokojné, nevynikali bystrosťou – nerozumeli počtom, akokoľvek sa im ich človek snažil vtlačiť do hlavy. V prvom rade nastal nepokoj, aj tie menšie ma už zbadali. Deväťročná Martha stisla sedemročnej Caroline ruku a Caroline, ktorá sa vždy durdila, pretože chcela byť najmladšia, strčila do malej Georgiany, ktorá by bola rada staršia, než bola v skutočnosti. Žiadne jasavé výkriky sa nevzniesli k nebu, to si netrúfali, ešte nie, iba maličké zaváhanie v spievaní prezradilo, že ma zbadali, a jemné úsmevy, pokiaľ to spievajúce pery sformované do *o* dovolili.

Do hrdla sa mi tisla hrča, akoby som bol dieťa. Nespievali zle, naozaj nie. Úzke tváričky svietili, oči im žiarili. Toto všetko zorganizovali pre mňa, iba pre mňa. Teraz si mysleli, že sa im to podarilo – dostali ma von z postele. Keď dospievajú, rozjasajú sa a, žiariac radosťou, rozbehnú sa na ľahkých nohách v snehu naspäť do domu a budú rozprávať o tajnom zázraku. Spevom sme ho uzdravili, budú sa radovať. Spevom sme ho uzdravili! Prúd nadšených dievčenských hlasov sa bude ozývať po chodbách, odrážať sa od stien: Čoskoro sa vráti. Čoskoro bude znova s nami. Ukázali sme mu Boha, Ježiša – novonarodeného.

Svetlo z výsosti, prameň milosti, Kristus Pán sa narodil. Aký skvelý, brilantný nápad to bol, zaspievať mu, pripomenúť mu krásne vianočné posolstvo, všetko, na čo zabudol pripútaný na lôžku, pre chorobu, ako sme hovorili, no pritom všetky vieme, že je to niečo iné, aj keď nám matka o tom zakazuje hovoriť. Úbohý otec, nemá sa dobre, je bledý ako duch, videli sme to cez pootvorené dvere, keď sme sa zakrádali okolo, veru, je ako duch, iba kosť a koža, a nechal si narásť bradu ako ukrižovaný Ježiš, zmenil sa na nepoznanie. Ale čoskoro bude znova medzi nami, bude znova pracovať a my budeme mať maslo na chlieb a dostaneme nové zimné kabáty. A to je ten pravý vianočný dar. *Kristus Pán sa narodil!*

Bola to však lož, nemohol som im ten dar venovať, nezaslúžil som si ich jasot. Posteľ ma priťahovala, nohy sa mi triasli, novorodenecké nohy ma už nevládali niesť, žalúdok mi znova zovrelo, zaťal som čeluste, akoby som chcel rozdrviť to, čo sa tlačilo hore, a spev vonku utíchol. Dnes sa nestane nijaký zázrak.

GEORGE

Autumn Hill, Ohio, USA 2007

ŠIEL SOM PO TOMA na autobusovú stanicu do Autumnu. Od leta nebol doma. Nevedel som prečo, nespýtal som sa. Možno by som nevedel jeho odpoveď prežrieť.

Zo stanice na farmu to trvalo pol hodiny. Veľa sme nerozprávali. Bol bledý, chudý, mlčanlivý, ruky mu spočívali na kolenách. Tašku si položil k nohám. Zašpinila sa. Podlahu pikapu som nečistil, odkedy som ho kúpil. Hlina z minulého alebo ešte z predchádzajúceho roka sa v zime zmenila na prach. Voda z topiaceho sa snehu na Tomových topánkach stekala na dlážku, zmiešala sa s prachom.

Tašku mal novú, látka vyzerala pevná. Nepochybne ju kúpil v meste. A ťažkú. Až ma myklo, keď som ju na autobusovej stanici zdvihol. Tom ju chcel odniesť sám, no schmatol som ju prvý, nevyzeral totiž, že by v poslednom čase veľa trénoval. Človek by si myslel, že potrebuje iba zopár šiat, veď sa chystal stráviť doma na prázdninách len týždeň. A väčšina z toho, čo potreboval, už visela na háku v predsieni. Kombinéza, baganče, čiapka s náušníkmi. Zrejme si vzal so sebou kopu kníh, zjavne predpokladal, že bude mať veľa času.

Keď som dorazil na stanicu, už na mňa čakal. Autobus prišiel akosi zavčasu, alebo možno som ja meškal. Musel som totiž ešte pred odchodom odhadzovať na dvore sneh.

„Na tom predsa nezáleží, George. Hlavu má aj tak v oblakoch,“ snažila sa ma odradiť Emma. Triasla sa od zimy, objímala si hrud.

Neodpovedal som. Iba som odhadzoval a odhadzoval.

Emma ma sledovala pohľadom.

„Čakáš na návštevu prezidenta Busha?“

„Treba odhádzat sneh. A ty to neurobiš.“

Zdvihol som oči od snehu. Pred očami sa mi chumelili biele škvrnky. Emma sa uskŕňala. Aj ja som sa na ňu široko usmial, nemohol som inak. Poznali sme sa už od školy a myslím, že neprešiel ani jediný deň bez toho, aby sme si nevymenili takéto úsmev.

Mala však pravdu. S tým odhadzovaním som to prehnal. Sneh aj tak nevydrží, mali sme už veľa teplých dní, slnko hrialo čoraz viac a sneh sa všade topil. Chumelica bola už len posledným záchvevom zimy, v priebehu niekoľkých dní sa všetko roztopí. Prehnal som to aj s umývaním záchoda. Alebo za záchodom, aby som bol presnejší. To nebolo z mojej strany celkom normálne správanie. Chcel som však, aby všetko vyzeralo ako zo škatulky, keď teraz konečne príde domov. Aby videl dvor bez snehu a čistý záchod a nevyšimol si odlupujúcu sa farbu na južnom múre, kde pražilo slnko, alebo odkvap, po jesenných vetroch uvoľnený.

Keď od nás odchádzal naposledy, opálený, mocný, plný života, pre zmenu ma dlho objímal. Ako ma držal v zovretí, cítil som v jeho ramenách silu. Hovorí sa, že zakaždým, keď po čase vidíte svoje deti, sú väčšie, a ak je to po dlhšom čase, máte pocit, akoby ste sa vy sami zošúverili. S Tomom to tak nebolo. Tentoraz sa zmenšil on. Nos červený, líca bledé, plecica úzke. Nepomohlo ani, že sa hrbil a chúlil do seba. Vyzeral ako scvrknutá hruška.

Ako sme sa blížili k farme, prestal sa triasť, no sedel vedľa mňa ako nejaký neduživiec.

„Jedlo je dobré?“ spýtal som sa.

„Jedlo? Myslíš na univerzite?“

„Nie. Na Marse.“

„Čože?“

„Na univerzite, samozrejme. Bol si vari v poslednom čase aj niekde inde?“